

ใบความรู้ (สำหรับครู) ที่ ๑ เรื่อง รำวงมาตรฐาน
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง รำวงมาตรฐาน
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบรำวงมาตรฐาน
รายวิชา ศิลปะ (สาระ นาฏศิลป์) รหัสวิชา ศ๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ประวัติความเป็นมาของรำวงมาตรฐาน

รำวงมาตรฐาน มีวิวัฒนาการจากการเล่นรำไท่น โดยรำไท่น เป็นการละเล่นพื้นเมืองของชาวบ้าน ที่ ผู้เล่นไม่จำกัดเพศและวัย ลักษณะการรำและร้องเป็นไปตามความสนุกสนาน ไม่มีแบบแผนกำหนดไว้ที่แน่นอน มุ่งเน้นที่ความสนุกสนานผ่อนคลายเป็นสำคัญ โดยรำเป็นวงกลมล้อมคนตีโทน หรือรำรอบครกตำข้าว

ต่อมาเมื่อสถานการณ์โลกเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่๒ (พ.ศ.๒๔๘๒-๒๔๘๗) ขณะนั้นผู้ดำรงตำแหน่งเป็น นายกรัฐมนตรี คือ จอมพล ป. (แปลก) พิบูลสงคราม ซึ่งไทยได้ร่วมกับญี่ปุ่นทำสงครามกับกลุ่มพันธมิตร-อังกฤษ และอเมริกา จึงเกิดสภาวะสงครามขึ้น ข้าวยากหมากแพง ยารักษาโรคหายาก เศรษฐกิจตกต่ำ และประชาชนต้องเผชิญภัยทางอากาศ รัฐบาลมีคำสั่งให้ประชาชนพรางไฟยามช่วงกลางคืนและงดการจัดมหรสพ ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก ขณะเดียวกัน การเล่นรำไท่น กลับได้เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในหมู่ประชาชน เนื่องจากเป็นการเล่นผ่อนคลายที่เล่นได้ง่าย ไม่ต้องมีทักษะด้านร้องรำ และไม่มีค่าใช้จ่าย ใช้การปรบมือให้จังหวะการเล่นก็เพียงพอ นับเป็นการเล่นกันอย่างแพร่หลาย ช่วงที่เกิดสภาวะสงคราม จอมพล ป. (แปลก) พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีได้ตระหนักถึงการละเล่นรื่นเริงประจำชาติ และภัยคุกคามด้านวัฒนธรรม จึงมีการปรับเปลี่ยน วัฒนธรรมไทยให้มีความเป็นไทยอารยะ จึงพัฒนาการเล่น “รำไท่น” มาเป็น “รำวง”

พ.ศ. ๒๔๘๗ รัฐบาล จอมพล ป. (แปลก) พิบูลสงคราม ได้มอบหมายให้กรมศิลปากร ปรับปรุงการเล่นรำไท่นให้ มีระเบียบเรียบร้อย เป็นแบบฉบับอันดีงามของนาฏศิลป์ไทยและเพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปะการละเล่นพื้นเมือง โดยปรับปรุงการเล่นรำไท่นให้เป็นระเบียบทั้งเพลงร้อง สีสันท่ารำ และการแต่งกาย การปรับปรุงรำไท่นให้เป็น มาตรฐาน ซึ่งการแต่งเนื้อร้องที่มีพื้นฐานมาจากกระแสดนตรีนิยมและหน้าที่พลเมือง ทำนองเพลงสามารถบรรเลง ได้ทั้งวงดนตรีไทยและวงดนตรีสากล และบรรจุทำรำจากแม่บท ศิลปะแบบราชสำนัก มากำหนดเป็นทำรำเฉพาะ แต่ละเพลงอย่างเป็นแบบแผน

องค์ประกอบของการแสดงรำวงมาตรฐาน

เนื้อร้องและทำนองเพลง กรมศิลปากรแต่งเนื้อร้องจำนวน ๔ เพลง คือ เพลงงามแสงเดือน เพลงชาวไทย เพลงรำซิมารำ เพลงคืนเดือนหงาย และ ทำนองผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม แต่งเนื้อร้องเพิ่มอีก ๖ เพลง คือ เพลงดวงจันทร์วันเพ็ญ เพลงดอกไม้ของชาติ เพลงดวงจันทร์ขวัญฟ้า เพลงหญิงไทยใจงาม เพลงบุษานักรบ เพลงยอดชายใจหาญ ส่วนทำนองเพลงทั้ง ๑๐ เพลง กรมศิลปากร และกรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้แต่ง

ทำรำ บรรจุทำรำจำนวน ๑๔ ทำรำ โดย นางลมุล ยมะคุปต์ นางมัลลี คงประภัศร์ และนางศุภลักษณ์ ภัทธนาวิก และ ครูผัน โมรากุล ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ เป็นการรำหมู่ แสดงเป็นคู่ ระหว่างหญิง-ชาย เคลื่อนย้ายเวียนไปเป็นวงกลม **ทวน** เข็มนาฬิกา

เพลงร่ำวงมาตรฐาน ๑๐ เพลง ได้รับการบรรจุทำรำ ดังนี้

๑. เพลงงามแสงเดือน	ผู้ชายและผู้หญิงทำสอดสร้อยมาลา
๒. เพลงชาวไทย	ผู้ชายและผู้หญิงทำซึกแบ่งผัดหน้า
๓. เพลงรำชิมารำ	ผู้ชายและผู้หญิงทำรำสาย
๔. เพลงคืนเดือนหงาย	ผู้ชายและผู้หญิงทำสอดสร้อยมาลาแปลง
๕. เพลงดวงจันทร์วันเพ็ญ	ผู้ชายและผู้หญิงทำแขกเต้าเข้ารัง และทำผาลาเพียงไหล
๖. เพลงดอกไม้ของชาติ	ผู้ชายและผู้หญิงทำรำยั่ว
๗. เพลงหญิงไทยใจงาม	ผู้ชายและผู้หญิงทำพรหมสีหน้า และทำยุงพ้อนหาง
๘. เพลงดวงจันทร์ขวัญฟ้า	ผู้ชายและผู้หญิงทำข้างประสานงา ชายทำจันทร์ทรงกลด
๙. เพลงยอดชายใจหาญ	ผู้ชายทำจ้อเพลิงกาฬ ผู้หญิงทำชะนีร้ายไม้
๑๐. เพลงบุษานักรบ	ผู้ชายทำจันทร์ทรงกลด และทำขอแก้ว
ผู้หญิงทำขัดจางนาง และทำล้อแก้ว

วงดนตรี บรรเลงเพลงประกอบโดยใช้ทั้งวงปี่พาทย์ไม้มวม ได้แก่ ๑.ขลุ่ย, ๒.ระนาดเอก, ๓.ฆ้องวงใหญ่, ๔.ซอ
อู้, ๕.ตะโพน, ๖.กลองแขก, ๗.ฉิ่ง หรือวงดนตรีสากล ทั้งนี้ต้องมีโขนตีประกอบจังหวะ

รูปแบบและลักษณะการแสดงร่ำวงมาตรฐาน

- ผู้แสดงชายและหญิงเดินออกมาเป็นแถวตรง หันหน้าเข้าหากัน ต่างฝ่ายทำความเคารพด้วยการไหว้
- แปลแถวเป็นวงกลม (แบบทวนเข็มนาฬิกา) ทำความเคารพกันอีกครั้ง และเริ่มรำตามบทร้อง
- เมื่อรำจบบทร้องในเพลงบุษานักรบ หันหน้าเข้าหากันทำความเคารพด้วยการไหว้ ก่อนออกจากวง

เครื่องแต่งกาย มี ๔ รูปแบบ

๑.แบบพื้นเมือง	ชาย นุ่งผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อคอกลม มีผ้าคาดเอว หญิง นุ่งผ้าโจงกระเบน ห่มสไบอัดจีบ คาดเข็มขัด
๒. แบบไทยพระราชนิยม	ชาย นุ่งผ้าโจงกระเบน ใส่เสื้อราชประแตน สวมรองเท้า ถุงเท้ายาว หญิง แต่งชุดไทยสมัยรัชกาลที่ ๕ เสื้อคอหมูแฮม โจงกระเบน สวมรองเท้า
๓. แบบสากลนิยม	ชาย แต่งชุดสูทสากล สวมเสื้อเชิ้ตแขนยาว ผูกเนคไท หรือสวมเสื้อพระราชทาน แขนยาว มีผ้าคาดเอว สวมรองเท้า หญิง ชุดนุ่งกระโปรงป้ายข้าง ยาวกรอมเท้า ใส่เสื้อคอกลม แขนกระบอก
๔ แบบราตรีสโมสร	ชาย นุ่งกางเกง สวมเสื้อพระราชทาน ผ้าคาดเอวห้อยชายด้านหน้า หญิง นุ่งกระโปรงยาวจีบหน้านาง ใส่เสื้อจับเตปรูป ชายผ้าห้อยจากบ่าลงไป ทางด้านหลัง เปิดไหล่ขวา ศีรษะทำผมเกล้า

ทักษะปฏิบัติ รำวงมาตรฐาน เพลงชาวไทย ใช้ท่ารำ ชักแบ่งผัดหน้า

คำร้อง : จมื่นมานิตยัณเรศ (นายเฉลิม เศวตนันท์) หัวหน้ากองการสังคีต กรมศิลปากร (ประพันธ์ในนามกรมศิลปากร) ทำนอง : อาจารย์มนตรี ตราโมท

ชาวไทย เจ้า **เอ๋ย**
การ **ที่** เรา ได้ **เล่น สนุก** (ปรบมือ)
เพราะ **ชาติ** เรา ได้ **เสรี**
เรา **จึง** ควร **ช่วย** ชู **ชาติ**
เพื่อ **ความ สุข** เพิ่ม **พูน**

ขอ **อย่า** ละ **เลย**ในการ **ทำ** หน้า **ที่** (ปรบมือ)
เปลื้อง **ทุกข์** ส **บาย** อย่าง **นี้** (ปรบมือ)
มี **เอก** **ราช** สม **บุรณ์** (ปรบมือ)
ให้ เก่ง **กาจ** **เจิด** จำ **บุญ** (ปรบมือ)
ของ **ชาว** **ไทย** เรา **เอ๋ย**

ความหมายเพลง : หน้าที่ที่ชาวไทยพึงมีต่อประเทศชาตินั้น เป็นสิ่งที่ทุกคนควรกระทำ อย่าได้ละเลยไปเสีย ในการที่เราได้มาเล่นรำวงกันอย่างสนุกสนาน ปราศจากทุกข์โศกทั้งปวงนี้ก็เพราะว่าประเทศไทยเรามีเอกราช ประชาชนมีเสรีในการคิดจะทำสิ่งใด ๆ ดังนั้นเราจึงควรช่วยกันเชิดชูชาติไทยให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป เพื่อความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นของไทยเราตลอดไป

เริ่มจากมือจีบด้านขวาก่อน และทำท่าสลับข้างไปมาจนจบ

เพลง

มือขวา เริ่มจากหยิบจีบมือขวา และนำมาตั้งเป็นจีบปรกข้างระดับ
แง่ศีรษะ

มือซ้าย เริ่มจากปาดมือซ้ายมาตั้งวงด้านหน้า ปลายมืออยู่ระดับ
ปาก

-ค่อยเปลี่ยนท่ามาด้านซ้าย-

มือขวา จีบจีบมือขวามาปล่อยจีบโดยหงายมือลง แล้วยกมาตั้งเป็นวง
ด้านหน้า ปลายมืออยู่ระดับปาก

มือซ้าย กดมือที่ตั้งวงลง หยิบจีบ และนำมาตั้งเป็นจีบปรกข้างระดับ